

своїх дій в чотирнадцять років значно відрізняється від сприйняття шістнадцятирічної особи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чернявська Т.І., Калатур М.В., Азаров Ю.І. Особливості застосування до неповнолітніх покарань не пов'язаних з позбавленням // Митна справа, - 2011- №1(73) - с. 177-183;
2. Кримінально-виконавче право України: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів/За ред. проф. А.Х. Степанюка. - Х.: Право, 2006. - 256 с.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України. – Х.:Одиссей,2012.-88с.

Садій Дарина Едуардівна

курсант 4 курсу

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ

Науковий керівник: Однолько І.В.

кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ВИДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВІДИ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЗАСУДЖЕНИМ ЖІНКАМ.

У процесі здійснення кримінального правосуддя, під час судового розгляду справи та визначення судом доцільного, справедливого обсягу державного примусу, як такого, що має бути достатнім для досягнення основних цілей покарання стосовно засуджених жінок, - важливого значення набуває вивчення їхніх особистісних властивостей. Окрім цього вони (крім інших чинників) є підставою для диференціації та індивідуалізації виконання покарання, застосування засобів заохочення, стягнення, зміни умов утримання стосовно цієї категорії засуджених під час відбування покарання.

Актуальність диференціації та індивідуалізації процесу виконання (відбування) позбавлення волі стосовно засуджених жінок обумовлюється необхідністю наближення цього процесу до міжнародних принципів та стандартів, рекомендацій міжнародних організацій у сфері виконання покарань, пов'язаних із ізоляцією особи від суспільства та родини.

Лише шість зі ста засуджених в Україні – жінки. Декілька років була тенденція до зниження жіночої злочинності. Держава планувала вже закрити частину колоній, утім останнім часом злочинність знову почала зростати. Так відбулася економічна криза 2008 року, вважають експерти. На відміну від чоловіків, жінки мало займаються розбоєм та грабежами. За статистикою, на першому місці серед жіночих злочинів - вбивства та спричинення тяжких тілесних ушкоджень, як правило, в побутових конфліктах.

В Україні станом на 1 січня цього року близько 320 тисяч людей були засуджені або перебували під вартою, з них близько 160 тисяч — в установах виконання покарань чи слідчих ізоляторах, із яких понад 9 тисяч — жінки. В Україні діє 15 установ виконання покарань для жінок.

Позбавлення волі як вид покарання передбачає не тільки ізоляцію жінки від суспільного життя, а також комплекс режимних та виховних заходів з метою її виправлення та ресоціалізація. В пенітенціарних установах України основними засобами ресоціалізації жінки є суспільно-корисна праця, загальноосвітнє та професійне-технічне навчання, суспільно корисна праця, та громадський вплив.

Відповідно до ст. 18 КВК України жінки відбувають покарання у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з загальними або полегшеними умовами тримання і колоніях середнього рівня безпеки. Станом на 2011 рік у них трималося понад 9,5 тисячі жінок, засуджених до позбавлення волі.⁹

У колонії мінімального рівня безпеки з загальними умовами тримання направляються жінки, засуджені до позбавлення волі за злочини невеликої, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини.

Вони розташовані у Донецькій області (Приазовська і Сніжнянська), Дніпропетровській (Дніпродзержинська), Луганській (Червонопартизанська), Одеській (Чорноморська), Харківській (Качанівська), Черкаській (Уманьська) областях. У виправні колонії цього виду переводяться жінки з виховної колонії по досягненні 18-річного віку для подальшого відбування покарання. У колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання відбувають покарання жінки, вперше засуджені до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, злочини невеликої та середньої тяжкості, а також жінки, переведені з колоній мінімального рівня безпеки з загальними умовами тримання і колоній середнього рівня безпеки, в порядку, передбаченому ст. 101 КВК. Нині вони тримаються в Галицькій колонії Львівської області, Орджонікідзевській колонії Дніпропетровської області, Ширяївській колонії Одеської області.

У виправних колоніях (секторах) середнього рівня безпеки тримаються жінки, засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі, а також жінки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк у порядку помилування. Сектори середнього рівня безпеки створені у Чернігівській (м. Чернігів) і Качанівській (м. Харків) колоніях. Станом на 2004 рік у них трималося 10 засуджених жінок.

Жінки, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі, направляються в Чернігівську (м. Чернігів), Надержищинську (Полтавської області), Збаразьку (Тернопільської області) колонії, а жінки, визнані інвалідами першої або другої групи, у Дніпродзержинську виправну колонію Дніпропетровської області.

У Мелітопольській виховній колонії Запорізької області відбувають покарання неповнолітні особи жіночої статі.

При цих установах створені шість дільниць соціальної реабілітації і два лікувальних заклади для жінок, хворих на туберкульоз, дерматологічні та венеричні захворювання.

За складом вчиненого злочину 20% жінок засуджені за умисне убивство, по 5% — за умисне тяжке тілесне ушкодження, розбій і грабїж, за крадіжки і розкрадання — 35%, хуліганство — 1%, за інші злочини — більш 30%, переважну більшість з них складають злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотиків.

Найбільшу кількість засуджених, які відбувають позбавлення волі (понад 37%), складають жінки віком до 30 років, від 30 до 40 років — майже кожна третя жінка, від 40 до 55 років — кожна четверта, понад 55 років — близько 4%. Слід зазначити, що вікова соціально-демографічна характеристика засуджених жінок, починаючи з 1995 р., в названих групах практично залишається без змін, коливання в різні роки дорівнюють 1 — 3%.

Якщо розглянути характеристику засуджених жінок за освітнім рівнем, то вона буде такою: початкову загальну освіту мають 3% засуджених, базову загальну освіту — 25%, повну загальну освіту — близько 40%, вищу і незакінчену вищу — трохи більше 6%. Можна стверджувати, що порівняно з минулими роками освітній рівень тих, хто перебуває нині у виправних колоніях, став значно вищий.

⁹ <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index>

За сімейним станом: перебували в зареєстрованому шлюбі — 25%, розлучені (не підтримують сімейних стосунків) — 27%, удови — 8%, ніколи не перебували у шлюбі — 26%, в незареєстрованому шлюбі (фактичні сімейні стосунки) — 14%.

Із загальної кількості жінок, що відбувають покарання, працездатних — 95%, причому кожна третя з них хвора на алкоголізм або наркоманію.¹⁰

Суттєвих відмінностей між триманням у виправних колоніях чоловіків і жінок відносно оснащення, матеріально-побутового забезпечення (норма житлової площі для жінок — 4 кв. м), харчування, лікування, основних вимог режиму немає. Сам закон не враховує фізіологічні, психологічні, психіатричні особливості засуджених жінок, але виділяє: жінок-інвалідів першої і Другої групи; хворих на активну форму туберкульозу; тих, хто досяг пенсійного віку, тобто жінки у віці понад 55 років; жінок з вагітністю понад 4 місяці; і тих, хто має дітей у будинках дитини при виправних колоніях.¹¹

Як правило, саме цим категоріям жінок дозволяється працювати за їх власним бажанням з урахуванням висновків лікарської комісії колонії (ч. 2 ст. 118 КВК) На особовий рахунок цих засуджених(на відміну від інших) зараховується не менше як 50% нарахованого місячного за роботу, незалежно від усіх відрахувань. А засудженим жінкам, яким дозволено проживати за межами виправної колонії (на підставі ст. 142 КВК), — не менше як 75% (частини 2 і 3 ст. 120 КВК).

Продукти харчування і предмети першої необхідності за безготівковим розрахунком вони можуть придбавати не тільки за гроші, зароблені в колоніях (якщо працюють), але й за гроші, одержані за переказами за рахунок пенсій та іншого доходу (ч. 1 ст. 108 КВК). Якщо вони не працюють, не отримують пенсій, харчування, одяг, білизна, взуття і комунально-побутові послуги надаються безоплатно (ч. 4 ст. 115 КВК).

Жінкам-інвалідам першої групи, вагітним жінкам і тим, хто має дітей в будинках дитини при колоніях, дозволяється витратити на придбання продуктів харчування і предметів першої потреби суму, що становить мінімальний розмір заробітної плати, а жінкам-інвалідам другої групи і тим, які перебувають у лікувально-профілактичних закладах і місць позбавлення волі, — до 60% мінімального розміру заробітної плати і (частини 5 і 6 ст. 108 КВК). Всім іншим жінкам, які відбувають покарання у колонії з мінімальним або середнім рівнем безпеки, — за загальним правилом — до 100% і 80% мінімального розміру заробітної плати відповідно.

За порушення встановленого порядку відбування покарання | поміщення жінки в дисциплінарний ізолятор з виведенням або без виведення на роботу можливе тільки до 10 діб. Вагітні жінки, ті, хто має дитину у будинку дитини, інваліди першої групи в дисциплінарний ізолятор, приміщення камерного типу (одиначну камеру) не помішуються.

До жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні заходи і зброю, крім випадків, передбачених ч. 3 ст. 106 КВК України. Гамівна сорочка взагалі не може застосовуватися до засудженої жінки.

На підставі ст. 83 КК України суд може звільнити від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які народили дітей під час відбування покарання, крім засуджених до позбавлення волі на строк більше 5 років за умисні тяжкі та особливо тяжкі злочини, в межах строку, на який згідно з законом жінку може бути звільнено з

¹⁰ <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index>

¹¹ Бадира В. А. Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі, як мета покарання: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Бадира Валентина Андріївна. – Запоріжжя, 2005. – 241 с.

роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і до досягнення дитиною трирічного віку. Законодавством передбачена відпустка тривалістю 70 календарних днів до пологів і 30 після них (у разі ускладнених пологів або народження двох і більше дітей – 70 днів). Жінкам, віднесеним до 1 — 4 категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, така відпустка надається тривалістю 180 днів (90 днів до пологів і 90 після них).

Контроль за поведінкою таких жінок і жінок, які звільнені від відбування покарання з випробуванням, здійснюється кримінально-виконавчими інспекціями за місцем їх проживання і регулюється розділом IV Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань, затвердженої наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань та МВС України від 19 грудня 2003 р. № 270/1560.

При цьому осіб, які вперше засуджені до позбавлення волі, направляють до Чорноморської колонії Одеської області, жінок, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі, — до Чернігівської виправної колонії.

Після досягнення дитиною 3 років вона, за згодою матері, може передаватися її родичам чи іншим особам (за рішенням органів опіки і піклування) або її направляють до відповідних дитячих закладів. Жінці у цих випадках надається право короточасного виїзду за межі колонії для влаштування дитини у родичів, опікунів або в дитячих будинках тривалістю не більше 10 діб (ч. 4 ст. 111 КВК України).

Якщо у матері дитини, яка досягла 3-річного віку, невідбута частина строку покарання не перевищує 1 року і вона сумлінно виконує свої материнські обов'язки, перебування дитини у будинку дитини може бути продовжено адміністрацією колонії до звільнення матері. У разі злісного порушення жінкою-матір'ю вимог режиму відбування покарання це рішення може бути скасовано.

Нині у виправних колоніях перебуває 5% жінок, які мають дітей віком до 3 років, 26% — віком до 14 років, у 6% жінок діти перебувають у будинках-інтернатах, 3% — позбавлені батьківських прав.¹²

Спеціалістами доведено, що тривале перебування жінки в ізоляції руйнує її психіку, багато з них перебувають у депресивному стані, замкнені, апатичні, байдужіло оточуючих, схильні до самогубства, інші, навпаки, стають агресивними, збудженими, невірніваженими, схильними до порушень режиму. У всіх колоніях створені кімнати психоемоційного розвантаження, психологи колоній проводять психодіагностичну і корекційну роботу, застосовують групові та індивідуальні заняття, тренінги із засудженими на підставі вивчення їх особистості за допомогою різних тестів, методик, залучають до самодіяльних організацій, культурно-масової, фізкультурно-оздоровчої роботи, до навчання у школах (на курсах) підготовки до звільнення.

В останні роки приблизно 35-40% жінок звільняється з установ виконання покарання умовно-достроково, кожна третя — відбуває призначений строк покарання повністю.

Жінки, котрі перебувають у місцях позбавлення волі, повинні мати значно кращі умови для відбування покарань, у тому числі й вищий рівень медичного обслуговування та соціальної адаптації після звільнення. На цьому наголошували учасники круглого столу на тему «Бангкокські правила на захисті прав ув'язнених жінок», який відбувся в Комітеті Верховної Ради з прав людини, національних

¹² Бодюл Є. М. Правові та організаційні засади виконання покарання в кримінально-виконавчих установах відкритого типу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Є. М. Бодюл. - К., 2005.

меншин та міжнаціональних відносин спільно з Інформаційно-консультативним жіночим центром за підтримки Міжнародної пенітенціарної реформи.

На сьогодні згідно з Указом Президента України від 8 листопада 2012 року схвалено Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України на 2012—2017 роки. Цим документом офіційно визнано, що існуюча система виконання кримінальних покарань та попереднього ув'язнення, побудована ще за радянських часів, не відповідає принципам гуманізму і поваги до прав і свобод людини. В Концепції є багато красивих статей, які мають наблизити українську пенітенціарну систему до європейських стандартів: скажімо, медицина на найвищому рівні — від обладнання до автомобілів, навчання ув'язнених у вишах. Однак поки що багато чого із задекларованого так і залишається на папері. Хоча, за офіційними даними, 15 ув'язнених жінок нині вже дистанційно навчаються у вишах, 646 здобувають професійно-технічну освіту. Водночас 1300 засуджених представниць слабкої статі лише за ґратами здобувають повну середню освіту.¹³

Аналізуючи вище викладене, можна зробити висновок, що держава має не лише приділяти значну увагу покращенню умов відбування покарань для жінок, а й сприяти їх ресоціалізації — щоб вони могли повернутися до повноцінного життя та знайти своє місце у суспільстві після звільнення.

Тарасова Олена Валентинівна

ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник: Бабанін С.В.
кандидат юридичних наук, доцент

ПРЕДМЕТ ШАХРАЙСТВА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ НЕЗАКОННИХ ОПЕРАЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ

У науці кримінального права поряд із об'єктом шахрайства завжди розглядається і предмет цього злочину. Стосовно предмета шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки у науці кримінального права існує дискусія. Предметом такого шахрайства, окрім майна та права на майно, можуть виступати інші об'єкти цивільного права, зокрема інформація.

Дослідженню проблем шахрайства присвячували свої праці такі вчені як О. В. Смаглюк, П. М. Коваленко, Мохаммед А М Байдусі, Ю. Л. Шуляк, В.Р. Мойсик, Т.А. Пазинич, С.В. Головкін, Є. В. Дегтярьов, Н.В. Павлова, та інші. Проте питання про предмет шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки у науці залишилось малодослідженим.

П. В. Олійник, під предметом злочинів проти власності розуміє майно чи прирівняні до нього інші об'єкти (предмети) або явища матеріального світу, доступні для сприйняття зовні (у тому числі шляхом фіксації їх спеціальними технічними засобами), які є об'єктами правових відносин власності, характеризуються при цьому фізичною, економічною, соціальною та юридичною ознаками й виступають матеріальною формою вираження („субстратом”) або необхідною умовою функціонування суспільних економічних відносин власності, що охороняються кримінальним законом і шляхом безпосереднього впливу на які

¹³ Юридичний вісник, - К., 2012.